

**«СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ГАЛИЧИНИ»
ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА КЛАПЧУКА – НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА
БАГАТОТОМНОГО НАУКОВОГО ЦИКЛУ
«ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ ГАЛИЧИНИ»**

Клапчук В. М. Сільське господарство Галичини : монографія / В. М. Клапчук / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. – 336 с.

Галичина – історичний регіон України. За сучасним адміністративним поділом – територія Львівської, Івано-Франківської, більшої частини Тернопільської областей, а також південної і східної частини Підкарпатського воєводства Польщі. Особливий історичний, етнічний та культурний розвиток регіону зумовив значний інтерес щодо вивчення цієї території.

Друга половина XIX ст. ознаменувалася появою значного масиву етнографічних, історичних культурологічних досліджень. Кінець XX ст. був позначений значним науковим інтересом до питань політичної історії, громадських рухів, важливих аспектів націотворення, культурної та духовної ідентичності. В той же час, питання економічного розвитку Галичини, її основних галузей господарства залишалися значною мірою поза увагою науковців.

Зауважимо, що економічна історія – розділ науки, в рамках якого вивчаються явища і процеси, пов'язані з еволюційним розвитком і взаємодією господарської діяльності людини. Історія економіки займає дотичне або ж проміжне становище між історичною, географічною та економічною науками, є однією з так званих суміжних наук.

Економічна історія – наука відносно молода. Вона зародилася в XVI ст. Однак лише з розвитком капіталізму економічна історія набула статусу науки. У середині XIX ст. економічна історія сформувалась у самостійну галузь економічного знання. Біля її джерел стояли економісти багатьох країн. В останній третині XIX

ст. в окремих вишах Європи та США економічна історія почала викладатися в лекційних курсах.

Внутрішнє поле економічної історії можна структурувати за різними критеріями: за історичною епохою (економічна історія Стародавнього світу; епохи Відродження; Індустріальної революції тощо); за географічною ознакою (економічна історія Європи, Африки, Північної Америки і т.п.); за сферами і галузями господарства (історія торгівлі; нафтової промисловості, сільського господарства тощо); за елементами економічної інфраструктури (історія грошового обігу, відносин обміну, фондового ринку і т.п.)

Особливе значення в сфері вивчення економічної історії набув так званий «історичний метод». Основні риси цього методу були сформульовані одним з найбільших економістів-істориків XIX ст., німецьким вченим В. Рошером. Зокрема, «історичний метод» В.Рошера полягав у наступному: необхідно порівнювати економічні процеси у всіх народів; не можна обмежуватися спостереженням сучасних економічних явищ; не можна піддавати нищівній критиці або хвалити економічні установи. Вчені, які використовують цей метод, вважають, що не існує єдиних, універсальних законів розвитку економічної системи, немає єдиних рецептів покращення господарства для різних країн, що пов'язано з відмінностями та особливостями їх історичного розвитку і географічного положення.

Таким чином, цілком справедливо вважати, що економічна історія – самостійна наука, особлива система знань, що

розвивається і використовує загальні й специфічні, економічні та історичні методи пізнання. Вона розвивається в тісному взаємозв’язку з економічною теорією, під її вирішальним впливом.

Саме реконструювання економічного життя Галичини в усій його багатогранності від XVI століття і до початку Другої світової війни є основним завданням циклу монографій під загальною назвою «Економічна історія Галичини» знаного професора, доктора історичних наук Володимира Клапчука. Однією з останніх праць дослідника є монографія «Сільське господарство Галичини», що вийшла у видавництві «Фоліант». Солідне монографічне видання, проблематика якого, з одного боку, лежить на поверхні. З іншого боку, низка питань, що розглядаються дослідником, потребує застосування широкого ретроспективного підходу до проблеми та нестандартних методологічних рішень.

Власне монографія складається з шести розділів, що характеризують етапи зародження та розвитку сільського господарства Галичини з початку XVI століття до початку Другої світової війни. У першому розділі дослідник характеризує земельні ресурси краю – власність на землі сільськогосподарського призначення, зайнятість у галузі та меліоративні заходи. У другому розділі детально охарактеризовано структуру сільськогосподарських угідь. У третьому розділі наводиться структура орних земель, сіножатей та пасовищ, економічні показники вирощування сільськогосподарських культур, садівництва, городництва та технічних засобів сільськогосподарського виробництва.

Четвертий розділ присвячено розвитку тваринництва, насамперед, динаміці поголів’я основних видів свійських тварин, птиці та бджільництва; наведені економічні показники виготовлення продукції.

У п’ятому розділі охарактеризовано періоди заснування та розвою харчової

промисловості, насамперед, цукроварної, спиртової, горілчаної, пивоварної та тютюнової. Останній, шостий розділ відтворює особливості та закономірності цінової політики сільського господарства та окремих галузей харчової промисловості. Важливо підкреслити, що автор монографії, не применшуючи економічного значення краю, в той же час відводить йому належне місце, котре Галичина як сільськогосподарський регіон займала в економіці не лише Австро-Угорщини чи міжвоєнної Польщі, але й Європи зокрема. Не оминув дослідник і соціальні питання, які в силу особливостей історичного, культурного та ментального розвитку були особливо болісними.

Загалом, чітка і виструнчена структура роботи, манера викладу та подачі матеріалу, не перевантаженого термінологією, а також захоплення автора деталями свідчать про особливу наукову точність і виваженість професора Володимира Клапчука. Детальна інформація, статистичні дані та важливі факти соціально-економічного характеру, широкий джерельний базис свідчать про глибокий аналітичний характер дослідження.

Окрім власне основної частини, особливе захоплення викликають додатки. Як правило, більшість дослідників додаткам відводять навіть не другорядну роль. В нашому ж випадку, професор Володимир Клапчук підійшов до формування цього компоненту з притаманною йому науковою вдачею. Таким чином, цю частину монографії насправду можемо вважати за окремих інформативно-аналітичний блок, де наведені статистичні данні, аналітичні таблиці, багатий ілюстративний матеріал.

Вважаємо, що монографія професора, доктора історичних наук Володимира Клапчука «Сільське господарство Галичини» певним чином виконує і прогностичну функцію. Адже досліджуючи те чи інше явище в економічній історії Галичини, досліднику необхідно не лише точно встановити, а і якомога вірогідніше пе-

редбачити його майбутній розвиток. А це можна зробити, спираючись лише на минуле. Запропоновано автором ідея дослідження сільського господарства Галичини – це історія вивчення певної еволюції, змін, зрушень у структурі основної галузі економіки краю. Незважаючи на звернення у минуле, дослідження також спрямоване на аналіз наслідків подальшої економічної діяльності. На наш погляд, основне завдання, яке ставив перед собою науковець у цій роботі, – розширення світогляду та формування новітньої економічної культури на основі ретельного збереження традицій минулого.

Сільське господарство Галичини, а разом з нею й економічна історія краю, незалежно від того, чи можна її використовувати для безпосередньої перевірки економічних законів або визначення правильності (хибності) економічної політики, являє собою колективну пам'ять поколінь і є джерелом народної мудрості. У даному випадку, монографія настановує на роздуми про те, що будь-яке господарське рішення має як господарське вираження, так і конкретну соціальну, політичну і моральну ціну.

В той же час вважаємо, що не варто перебільшувати роль історичного чинника при підготовці фахівців, як це робили представники німецької історичної школи, які заявляли, що історія має переважати в освіті. Однак не можна зводити її до ролі «додатка» до загальнопрофесійних і спеціальних економічних дисциплін. Слід зважити на зарубіжний досвід, де економічна історія в більшості вищих навчальних закладів стала необхідною складовою частиною професійної підготовки не лише економістів, а і юристів, організаторів туристичної діяльності, географів, політологів, соціологів тощо.

«Сільське господарство Галичини» професора Володимира Клапчука – невід'ємна частина багатотомного наукового циклу «Економічна історія Галичини». На наш погляд, автору вдалося досягти поставленої мети. Сподіваємося

на подальшу реалізацію цього амбітного й оригінального дослідницького проекту, й з нетерпінням чекаємо нових праць.

Олександр Новосолов
кандидат історичних наук